

בני ברית ישראל

מועצה אזורית דרום

יו"ר מועצה: אבי ארז
ereza100@gmail.com

עורך: יוסי רזי
razyf@013net.net

עלון מספר 19

לשכת בנימין דה רוטשילד

לשכת נתיבי השלום

לשכת הנשיא ויצמן

טבת תשפ"ב

העלון הדיגיטלי

דצמבר 2021

תוכן עניינים

דבר העורך – יוסי רזי
דבר יו"ר המועצה – אבי ארז
מה קורה בלשכת הנשים בנימין דה רוטשילד – ד"ר הדס הכהן
התבוננות פנימית – ד"ר איריס הכהן
כיצד ניתן למזער את התחממות כדור הארץ – פרופ' אמריטוס אהוד גרינשפן
סיפורי הפייק ניזוג הגדולים של שנת 2021 - אופיר בראל
סיפור לילה לַבְּנוֹת - אורין מוריס
מה יהיה? מבט אל העתיד – ד"ר יאיר שרן
הצדעה לחמור – נועה סבו
זקנה אינה מחלה – עמוס צדקוני
מלון הדר ברחובות, משפחת פומרנץ – צבי תדמור
די לალიמות – רבקה שריג
היה הייתה עברית – רות קלי
על שלשה בתים וארמון אחד – ד"ר שלמה הרציג

חלון לעלון

יוסי רזי

לאלה מהקוראים שבמקרה, במקרה, אינם יודעים ואולי שכחו בגלל עומסי הגיל – צריך להזכיר שב-12/12/2021, לפני מספר ימים בלבד, חגגה קונצ'טה רוזה מריה פרנקונרו, הלא היא קוני פרנסיס, את יום הולדתה ה-83. אפילו היא ממזדקנת, לא רק אנחנו.

ולא לה שיעדיין לא קלטו את גודל האירוע צריך להזכיר שקוני פרנסיס, אחת מאלילות נעורינו, מכרה למעלה ממאה מיליון תקליטים (אז עדיין היו לנו תקליטים) ורק מדונה עוקפת אותה במספר המכירות.

וכל אחת מהקוראות/קוראים יעצור לרגע את שטף חייו וינסה להתרכז ולחשוב מה עשה הוא כאשר שמע לראשונה את המשפט המסעיר והמתנגן בעצמה: Lipstick on Your Collar? האם היווה את קוני המתוקה ופיזם את מילות השיר? האם הניע את רגליו בקצב המנגינה? האם התכוון אז לבחינות הסקר, נטש לרגע את הנביאים בתנ"ך וחשב למה בדיוק התכוונה קוני עם הליפסטיק שלה?

ואת המועד הזה, יום ההולדת, אני יודע לא מגוגל. מה פתאום שאחפש לי כך סתם באמצע השבת את הערך קוני פרנסיס? אין לי כבר מה לעשות? אבל ככה סתם, כאילו כלום, באמצע השניצל של צהרי היום, עלה ובקע קולו של דן כנר (ממש בן גילי, וגם הוא מתוק מדבש) עם שירי שנות החמישים ששים שלו והוא זה שסיפר לי באופן אישי על יום ההולדת.

ועד שהגיע הליפתן המתוק זרמו עוד כמה שירים שלה – איפה כל הנערים, קופידון טיפשו, מאמה, מי מצטער עכשיו? – נהר שלם של נעורים תוססים, בחרות עליזה, בגרות מבטיחה, שכולם התגלמו בקוני המאושרת. ורק אז נתפנית לגוגל לראות מה באמת עלה בגורלה. לכל הסקרנים אספר רק שקוני-קונצ'טה התחתנה די מאוחר לאז, בגיל 26, ממש זקנה, עם חתיך אחד בשם דיק קנליס. הם נישאו בחגיגות רבה ב-15 לאוגוסט 1964 והתגרשו בעוגמה גדולה ב-15 לנובמבר 1964. ועל כל שאר תולדות חייה תוכלו לקרוא ולהתרשם לבד.

לעלון זה מצטרפים אלינו אורין מוריס, כותב, מסאי, עורך, מבקר, מנחה סדנאות כתיבה, עם סיפור לנכדים לקראת שנתם; ועמוס צדקוני, האיש שכותב את סיפוריו, גם כאן, באמצעות מקאמות (מקאמה = סיפור קצר בחרוזים); בעברו היה מזכיר כללי ופעיל מרכזי בחברת "הארגז", שאחד ממפעליה שכן בסמוך אלינו, בצריפין.

דבר ראש המועצה

אבי ארז

שלום חברים,

בתקופה האחרונה נערכו כמה אירועים בלשכות של המועצה האזורית דרום: בערב הראשון של חנוכה נערכה מסיבת חנוכה משותפת ללשכת הנשיא ויצמן וללשכת המדע – רחובות. המסיבה החלה בטקס הדלקת נרות. צבי תדמור הדליק וברך על הנרות. הוא הדליק שתי

חנוכייות, אחת עם נר אחד כמנהג בית הלל, והשנייה עם שמונה נרות כמנהג בית שמאי. ענת קורן נתנה הרצאה מעניינת בשאלה "האם מרד החשמונאים הצליח?". לאחר ההרצאה החל החלק השירתי של הערב. אודי מילוא, מנחה ערבי זמר ומדריך טיולים הוביל אותנו למסע מרתק בשבילים של שירי אור וגבורה ומה שאחריהם.

תקופה ארוכה לא יצאנו לטיולים עקב מגפת הקורונה. חברי לשכת הנשיא ויצמן יצאו לטיול "סובב ירושלים". הטיול החל בסיור במוזיאון החדש חאן שער הגיא. במוזיאון החדש משוחזר המאבק הקשה והעקוב מדם של השיירות לירושלים. משם המשכנו לאתרים סביב ובתוך ירושלים: תצפית מדהימה מהר הזיתים, קבר אבשלום, המכונה

"פטרה של ירושלים", מעיין עין לבן ושוק מחנה יהודה.

הלשכה הגדולה תרמה סכום של 25,000 ₪ לבית החולים קפלן ברחובות. הסכום מיועד לרכישת מצלמה משוכללת למיקרוסקופ של המחלקה לפתולוגיה. התרומה נמסרה בטקס חגיגי בנוכחות נשיא בני ברית ישראל, דני גרץ וחברים מהנהלת הארגון, מנהל בית החולים פרופ' טריף בדר, מנהל המחלקה וידידי בית החולים. מנהל המחלקה נתן הסבר מפורט על חשיבות המצלמה למחקר הרפואי, לאבחון גידולים וקביעת דרכי טיפול בחולים. תרומה ישירה להצלת חיים

לשכת הנשיא ויצמן העניקה מלגות בסכום של 10,000 ₪, לסטודנטים נצרכים תושבי רחובות. המלגות חולקו בטקס מסורתי שנערך במתנ"ס

הענקת תרומה למנהל בי"ח קפלן

חלוקת מתנות חג לשני גנים -חינוך מיוחד ראשל"צ

בתאריך 29.11.21 יצאו הנשיאה ד"ר הדס-מלכה הכהן והמנהלנית יהודית כהן אל שני גנים ילדים חינוך מיוחד, האחד עיכוב התפתחותי והשני אוטיזם לחלוקת מתנות חג לילדי הגנים: מארזי חנוכה, כדורים וחוברת מנדלות עם עפרונות צבעוניים ולגנות קלפי משחק עבור הילדים.

את תרומת מתנות החג לגני החינוך המיוחד יזמה החברה יהודית כהן שהתרימה את "ביטוח כלל פיננסים" ועובדות "דואר ישראל".

סיוע לאירועים עירוניים- באנו חושך לגרש והפנינג ספורט בסימן שילוב וקירוב לבבות

סגנית הנשיאה ד"ר איריס הכהן והמנהלנית יהודית כהן סייעו לשני אירועים עירוניים שאורגנו ביוזמת חברת המועצה ונשיאת לשכת בנימין דה רוטשילד, ד"ר הדס מלכה הכהן.

אירוע באנו חושך לגרש ולקרב בין לבבות - האירוע התקיים בתאריך 5 בדצמבר שלא

כמתוכנן לא כלל מצעד בשל הגשם. המדובר באירוע חינוכי ערכי שעסק בתכנים שונים שמסמלים "חושך" (אלימות, חרמות, קבלת האחר והשווה) וקריאה להפצת אור השוויון, הצדק החברתי והכבוד הדדי) בצד הפנינג מעגל מתופפים, ריקוד, מופע ברייקדאנס, הדלקת נר שמיני של חנוכה בהשתתפות רה"ע רז קינסטליך, סגנים, חברי מועצה,

רב צבי דוברבסקי קהילות חב"ד ורעייתו ונציגי ציבור. נשות הלשכה עסקו בלוגיסטיקה: אירחו את המשתתפים, חילקו בלונים ומארזי חנוכה ורקדו עם המשתתפים.

אירוע יחד לב אל לב – הפנינג ספורט בסימן שילוב וקרוב לבבות- אירוע ספורט ייחודי וראשון בראשון לציון עם ערך חינוכי של חוויה ספורטיבית משותפת בסימן שילוב. המשתתפים היו תלמידי 7 בתי ספר מהעיר ראש"צ וצוותים חינוכיים שלהם; מהם תלמידי בית ספר חינוך מיוחד, תלמידי כיתות קטנות של חינוך מיוחד ותלמידי בית ספר רגיל. התלמידים התנסו ב- 8 תחנות אתלטיקה שונות. נשות הלשכה סייעו בחלוקת החולצות למשתתפים בתחנות האתלטיקה ובחלוקת מדליות בטקס הסיום.

נשיאת לשכת בנימין דה רוטשילד השתתפה בכינוס בינלאומי של המועצה הלאומית של ארגוני הנשים

המדובר בכינוס בינלאומי של נשות ארגוני נשים בארץ ובעולם שהתקיים בזום. הכינוס הוא יוזמת

מועצת ארגוני הנשים בשיתוף מאנ"י והוא התקיים ב-14 בנובמבר נושא הכינוס היה "חוסן והזדמנות: מנהיגות נשים בימים של אי ודאות". מגיפת הקורונה והשפעתה והשלכותיה על תפקוד נשים נדונה הן מזווית של מיזמים שנולדו, אתגרים והזדמנויות חדשות של נשים להטביע את חותמן בחברה.

משלבים כוחות לקראת כנס הלשון העברית שבני ברית תקיים בפאריס

ד"ר הדס מלכה הכהן נשיאת הלשכה ואלן שניידר מנהל בני ברית העולמי בישראל משלבים כוחות לטובת כנס הלשון העברית שבני ברית העולמית תקיים בשיתוף אונסקו בנובמבר 2022 בפאריס.

השנים 2022-2023 הוכרזו כעשור שפות ילידים ובני ברית נבחרה על ידי אונסקו לפתוח את העשור בכנס זה לצד תערוכה שתוצג מספר שבועות בפאריז ואחר תנדוד בעולם.

לטובת ארגון התכנית לכנס ד"ר הכהן הפגישה את אלן שניידר עם הכהנת הגדולה

ד"ר הכהן ושניידר התארחו גם. של כנס "לשון ראשון" רות מקבי שתרמה מהניסיון והידע שלה

בתערוכה החדשה "בסלון של בן יהודה" שבמוזיאון ראשון לציון וקיבלו הדרכה ממנהלת המוזיאון דר' רוני באום.

בנוסף, השניים נפגשו עם אפי גן, האוצרת העירונית של ראשל"צ, לסיעור מוחות עבור התערוכה שתתקיים

בפאריז. לאחרונה נפגשו גם עם יו"ר עמותת האומנים פנינה שריג וסגניתה ויזי בבית האומנים שבראש"צ ודומה כי היה זה מפגש מכוון לקראת גיבוש רעיון לתערוכה. יצוין כי לבני ברית העולמי ניסיון קודם של שני כנסים שביצעה בשיתוף ארגון מדע ותרבות של האום. האחד על שפת האידיש והשני על שפת הלאדינו. לבני ברית העולמי מעמד באום מאז 1947 ברצף. נכון להיום ישראל וארה"ב פרשו מהאום בשל העשייה האנטי ציונית ובבני ברית העולמי מקווים כי הכנס הזה יתרום לחיבור ולהחזרת ישראל ובני ברית לאו"ם ולחברות באונסקו. פעילות זו של הנשיאה תועדה גם בעיתון האלקטרוני המקומי המסקר את הערים ראשון לציון ורחובות be106.

התבוננות פנימית

ד"ר איריס הכהן

יועצת זוגית ומשפחתית

.....התבוננות פנימית, ומה שהאמנתי.

כך יצאתי אל הדרך, כשהגעתי באתי

נעמדתי בדלת, מה ידעתי לא ידעתי,..... (מתוך השיר נבראתי לך/ שלמה ארצי)

התבוננות פנימית הינה כלי שבאמצעותו ניתן לחקור את הנפש ואת התודעה במטרה לזכך את המחשבה ולשנות את דפוסי ההתנהגות בהם אנו נוהגים מכורח ההרגל.

ההתבוננות הפנימית היא דרך של חקירה עצמית בה אנו שואלים את עצמנו

מה קורה לנפש שלי ? מה האמונות שלי?

מה אני מבין/ה ? מה אני יודע/ת ? מה אני לא יודע/ת?

מה המחשבה שלי ?

איפה נמצאת המחשבה מבחינת הזמן (עבר, הווה, עתיד) ?

מה הרגש העולה מן האירוע?

מה השינוי שהייתי רוצה לחולל בחיי?

התבוננות על מערכת היחסים שלי עם בן זוגי - מה אני רואה ? איך ניתן לשנות את זווית הראיה שלי? האם אני מסכים/ה לשנות את ההתנהגות שלי ? איך הייתי רוצה שזה יהיה ?

האם בן/בת הזוג של מתנהג כלפיי בצורה ראויה ?

חקירה מעין זו בתקופת משבר בחיי הזוגיות תאפשר לבני הזוג להתבונן פנימה אל המחשבה העוברת אצלם באותו רגע של משבר ולהעלות אצלם את המודעות לחוויות הפנימיות הנובעות מהחוויות החיצוניות ובכך לשנות את זווית הראיה /של כל אחד מבני הזוג למען מטרה משותפת. ולבחור בדרך המכבדת אחד את השני.

להלן דוגמא קצרה מתוך מספר מפגשים שנערכו עם מטופלת שהייתה במצבי קונפליקט עם בעלה על רקע כספי . עבדתי איתה על ה SELF באמצעות הכלי **התבוננות פנימית** על מנת לפתור את הקונפליקטים עם בעלה ולטפח אצלה הערכה עצמית גבוהה.

אני : מה את חושבת על עצמך?

ג': לא יודעת.

אני: בכל זאת, מה את חושבת על עצמך?

ג': שאני משעממת, חושבת על עצמי דברים לא טובים, שהשיער שלי לא יפה. שאני לא אוהבת את השיניים שלי – אני לא אוהבת לחייך בגלל השיניים שלי, זה מעסיק אותי.

אני: למה זה מעסיק אותך?

ג': בגלל זה אני לא מרוצה מאיך שאני נראית. לא יודעת אולי זו הפרעה.

אני: מה האמונה שלך על עצמך ?

ג': שאני לא יפה. לא יכולה לקבל החלטות לבד. אולי יש לי הפרעה בקשר למראה שלי.

אני: איזה רגש עולה בך ?

ג': בושה , תסכול.

אני: מה את מרגישה מול בן זוגך ?

ג': אני מרגישה לא בטוחה איתו ושהוא לא תומך בי.

אני: אם תוכלי לספר כיצד בן הזוג שלך הגיב לעניין?

ג': כל הזמן בעלי אומר לי מה את רוצה השיער שלך יפה, ואז אני כועסת עליו ורבה איתו ומרגישה שהוא לא מבין אותי.

אני: מה השינוי שהיית רוצה לחולל בחייך ?

ג': אני רוצה טיפוח עצמי, טיפול שיניים שכרגע אין לי תקציב להשקיע. הייתי עושה ציפוי לשיניים. בציפוי מיישרים את השיניים ומלבינים אותם. עושה את הפה יפה.

אני: בואי נתנסה מה היית רוצה להגיד לבן זוגך, מה מפריע לך?

ג': מפריע לי שאני צריכה לבקש ממך כל פעם מחדש כסף כדי לקנות דברים שאני צריכה. **אני:**

איך היית רוצה שיהיה?

ג': הייתי רוצה להתנהל עם המשכורת שלי באופן עצמאי, שינינו עובדים, ואני רוצה שנתנהל אחרת. שלא כל דבר אני צריכה לדווח ולבקש תקציב על קניות שאני עורכת.

אני: יופי נהדר, הייתי רוצה שתשתפי את בן הזוג ואולי תקבלי מידע חדש שלא ידעת עד כה. אם את יכולה להיות סקרנית לגבי הבן זוג שלך? לדעת עליו מידע חדש, כי לפעמים אנחנו לא יודעים שאנחנו לא יודעים. וגם לגבי עצמך איזה מידע חדש או תובנה עולה לך מהמפגש .

ג': תודה, מרגישה יותר בטוחה עכשיו

אני: שמחה לשמוע, בהצלחה !

מחקר שבדק שביעות רצון בחיי הזוגיות הראה כי בני זוג שאינם מפרשים סיבתיות באופן שלילי אירועים הנקרים בדרכם, מביעים שביעות רצון בחיי הנישואין. ואילו בני זוג המפרשים סיבתיות באופן שלילי להתנהגות לא ראויה , מביעים חוסר שביעות רצון בחיי הנישואין.

מתוך המחקר ניתן ללמוד כי מתוך התבוננות פנימית אפשר להבין איך להתמודד אחרת כאשר נקרים בדרכנו אירועים שליליים. איך נפרש את האירוע ? איך לא ניתן למחשבה שלילית לשלוט בחיינו?

דרך נוספת לשימוש בהתבוננות פנימית, היא המדיטציה שבאמצעותה ניתן לשחרר את המחשבות האוטומטיות ולהעלות את המודעות למה שקורה כאן ועכשיו ללא שיפוטיות וללא ביקורתיות.

לדוגמא , כאשר אנחנו עוצרים ומתבוננים במה שקורה למחשבה שלנו ולרגשות שלנו כאן ועכשיו ונמנעים משיפוטיות ומביקורתיות נוכל לנהל את המחשבות והרגשות שלנו באופן מיטבי בחשיבה בהירה ובקבלת החלטות נבונות.

כיצד נעשה זאת? נחקור את עצמינו בעזרת החושים שלנו : מה אני רואה? מה אני שומע/ת? מה אני מרגישה/ה? מה אני מריחה/ה? מה אני טועמת/ת? מה זה גורם לי? מה זה תורם לי?

לסיכום , ההתבוננות הפנימית היא עבודה מעמיקה עם הנפש והתודעה על מנת לשנות את זווית הראיה כל פעם שנצטרך לכך, ובכך להגיע לשינוי המיוחל.

כיצד ניתן למזער את התחממות כדור הארץ

חלק א - הגדרת הבעיה

אהוד גרינשפן

פרופסור אמריטוס באוניברסיטת קליפורניה שבברקלי, ארה"ב

את מאמרו החשוב בעלון 16 מסכם ד"ר יאיר שרן במשפט: "אין ספק שההתחממות הגלובלית היא האיום המשמעותי על כדור הארץ וגורלו בעתיד. בעת ובעונה אחת זה הסיכון המשמעותי לאנושות ושרידותה. הבשורה היא שעדיין לא הגענו לנקודת האל-חזור. המסר החשוב הוא שיש להרתם מיידית לצמצום הפליטות של גזי החממה כדי למנוע ככל האפשר את התוצאות הקשות הצפויות." במאמר הנוכחי נסקור בקצרה את הטכנולוגיות שעשויות לאפשר צמצום פליטת גזי החממה לאפס בשנת 2050 במשק האנרגיה. מטרה זו הוגדרה בהסכמי האקלים של פריז - אמנה בינלאומית שאומצה בשנת 2015. כיום חתומים על האמנה 193 מדינות, כולל ישראל. מטרת האמנה היא למנוע עלייה בטמפרטורה הגלובלית הממוצעת ב-2 מעלות צלזיוס מעל לרמות שלפני העידן-התעשייתי, ואם אפשר, להגביל את העלייה ל-1.5 מעלות.

עיקר הפעילות האנושית שגורמת לפליטת גזי חממה (בעיקר דו-תחמוצת הפחמן) היא שריפת דלקים פוסיליים – כפחם, נפט, גז, עץ והנגזרות מהם עבור יצירת חשמל, תחבורה, שימושים תעשייתיים וחימום מבנים. על מנת להשיג את מטרת אמנת האקלים יש להחליף את השימוש בדלקים פוסיליים במקורות אנרגיה חילופיים שאינם פולטים גזי חממה שהחשובים ביניהם הם אנרגיה הידרואלקטרית, אנרגיה גרעינית, אנרגיה סולרית (שמש), ואנרגית רוח. קיימים מקורות אנרגיה חילופיים אחרים כאנרגיה גיאותרמית ואנרגית גלי ים אך התרומה האפשרית שלהם לפתרון בעיית האקלים זניחה ולכן לא נדון בהם במאמר זה.

תאור מקורות האנרגיה החילופיים החשובים

אנרגיה הידרואלקטרית היא ייצור חשמל בגנרטורים המופעלים על-ידי טורבינות שמסתובבות על-ידי זרם מים שמגיע מנהר או מאגם שפני המים שלו גבוהים עשרות מטרים מעל לטורבינות. טורבינות המים ממירות את האנרגיה הפוטנציאלית של המים (אנרגית הגרביטציה) לאנרגיה מכנית המסובבת גנרטור אשר יוצר חשמל. דוגמא היא המפעל ההידרואלקטרי בנהריים שהקים בזמנו רוטנברג.

אנרגיה גרעינית היא האנרגיה המופקת בכורים גרעיניים כתוצאה מביקוע של גרעיני אורניום (בעיקר האיזוטופ U-235) ומתקבלת בצורת אנרגיה תרמית (חום). ניתן להשתמש באנרגיה התרמית לתהליכים תעשייתיים או לחימום וניתן להמירה לחשמל (השימוש המקובל).

את האנרגיה הסולרית ניתן להמיר באופן ישיר לחשמל בתאים פוטו-וולטאים הממוקמים בפנלים הפרוסים על פני שטחים נרחבים או ממוקמים על גגות מבנים תעשייתיים וגם על גגות בתים. החשמל מתקבל כזרם ישר (DC) במתח נמוך ויש להפכו לזרם חילופין (AC) במתח גבוה שמפחית את אובדני החשמל במהלך העברתו ברשתות ארציות. אפשרות נוספת היא ריכוז אנרגית השמש במראות פרבוליות אל קולט אנרגיה הממוקם בראש מגדל דרכו מזרימים נוזל (כדוגמת מלח מותך) שמתחמם לטמפרטורות גבוהות מאד מבלי לרתוח. בחום נוזל זה

ניתן לחמם מים ולייצר קיטור להנעת טורבו-גנרטור לייצור חשמל בנצילות גבוהות בהרבה מאשר בתאים פוטו-וולטאים. לחילופין, ניתן להשתמש בחום המלח המותך לתהליכים כימיים כייצור דלקים נקיים (כדוגמת הפקת מימן בנצילות גבוהה) הנזקקים לחום בטמפרטורה גבוהה. תחנת הכח שליד אשלים היא דוגמא לתחנה תרמו-סולרית. שימוש אחר של אנרגיה סולרית הוא חימום מים לשמוש ביתי (קולטי שמש על גגות הבתים).

את האנרגיה הקינטית של הרוח ניתן להמיר בטורבינות רוח לאנרגיה מכנית סיבובית שמפעילה גנרטור (דינמו) הממיר אותה לחשמל. חוות רוח המכילות טורבינות רוח רבות ממוקמות באיזורים עתירי רוח או על הקרקע או בים.

מדענים ומהנדסים עובדים זה עשרות שנים על פיתוח טכנולוגיות לקליטת דו-תחמוצת הפחמן מגזי הפליטה מתחנות כח לייצור חשמל המופעלות בדלקים פוסיליים ובמיוחד בגז טבעי (שאינו מזהם כמו פחם ונפט) ואחסון הפחמן לזמן ארוך (אם אפשר לנצח). עד כה לא נמצאה טכנולוגיה שמשיגה מטרה זו בצורה כלכלית.

תמונת מצב

הטבלה המצורפת משווה את מקורות האנרגיה ששמשו לייצור חשמל באוגוסט 2021 בהשוואה לאוגוסט 2020 במדינות ה-OECD (38 מדינות, כולל ישראל).

מקור אנרגיה	אוגוסט 2021	אוגוסט 2020
פחם	20.3	18.7
גז טבעי	28.9	30.3
דלק פוסילי אחר	5.3	5.0
אנרגיה גרעינית	16.8	17.1
אנרגיה הידרואלקטרית	14.4	15.2
אנרגית רוח	8.4	8.5
אנרגית שמש	5.0	4.5
מקורות אנרגיה אחרים	0.8	0.9

משמח לראות שלמעלה מ-45% מייצור החשמל היום מקורו באנרגיות חילופיות כשהתרומה הגדולה ביותר באה מכורים גרעיניים ותחנות-כח הידרו-אלקטריות (בעולם כולו קצב ייצור אנרגיה הידרו-אלקטרית עולה במקצת על קצב ייצור אנרגיה גרעינית). הרוח והשמש תורמות כיום רק כשליש מייצור החשמל הנקי. אך בשנים האחרונות קצב גידול ייצור החשמל מאנרגית רוח ושמש במדינות רבות עולה משמעותית על קצב הגידול מכורים גרעיניים; בארצות ה-OECD יש אפילו מגמת ירידה בכמות החשמל שמופק בכורים גרעיניים (אם כי יש גידול משמעותי בייצור חשמל מגרעין במדינות כמו סין ורוסיה. גם חלק ממדינות ה-OECD כצרפת

תמונת מצב

הטבלה המצורפת משווה את מקורות האנרגיה ששמשו לייצור חשמל באוגוסט 2021 בהשוואה לאוגוסט 2020 במדינות ה-OECD (38 מדינות, כולל ישראל).

משמח לראות שלמעלה מ 45% מייצור החשמל היום מקורו באנרגיות חילופיות כשהתרומה הגדולה ביותר באה מכורים גרעיניים ותחנות-כח הידרו-אלקטריות (בעולם כולו קצב ייצור אנרגיה הידרו-אלקטרית עולה במקצת על קצב ייצור אנרגיה גרעינית). הרוח והשמש תורמות כיום רק כשליש מייצור החשמל הנקי. אך בשנים האחרונות קצב גידול ייצור החשמל מאנרגית רוח ושמש במדינות רבות עולה משמעותית על קצב הגידול מכורים גרעיניים; בארצות ה-OECD יש אפילו מגמת ירידה בכמות החשמל שמופק בכורים גרעיניים (אם כי יש גידול משמעותי בייצור חשמל מגרעין במדינות כמו סין ורוסיה. גם חלק ממדינות ה-OECD כצרפת ובריטניה הודיעו על כוונתן להגדיל משמעותית את מספר הכורים הגרעיניים במערכת האנרגיה שלהן).

מצער לראות כי בשנה האחרונה יש גידול יחסי בשימוש בדלקים פוסיליים ובמיוחד בפחם – הדלק המזהם ביותר, וירידת מה בתרומה של אנרגיות חילופיות. בעקבות ועידת האקלים שנערכה הסתיו בגלזגו יש לקוות שמגמה זו תתהפך.

האתגר

על מנת להשיג את מטרת אמנת פריז יש להחליף למעלה מ 50% מייצור החשמל בעולם מדלקים פוסיליים למקורות אנרגיה חילופיים. אך ייצור חשמל אחראי רק לכ 1/3 מהפליטה של גזי חממה. על מנת למנוע קטסטרופה אקלימית יש להסב את התחבורה בצורותיה השונות, את התעשייה, החקלאות וחימום מבנים להיות מתופעלים על ידי אנרגיות חילופיות. הסבת כל המכוניות לחשמליות או למתנדלקות בדלק נקי כמימן לא תתרום כהוא זה לפתרון בעיית האקלים אם החשמל והדלק הנקי לא יוצרו באנרגיות חילופיות.

יתירה מזו, העליה ברמת החיים של האוכלוסיה בארצות העולם השלישי תדרוש גידול מאד משמעותי בקצב ייצור החשמל בעולם. למאות מיליוני אנשים בעולם אין כיום בכלל גישה לחשמל. גם הגידול הצפוי באוכלוסיית העולם יחייב גידול בקצב הייצור של חשמל ואנרגיה תרמית ללא פליטת גזי חממה. הווה אומר, שקצב הייצור של האנרגיות החילופיות בעולם בשנת 2050 יצטרך להיות בערך פי 5 מקצב ייצור החשמל כיום על מנת להשיג את המטרה שנקבעה באמנת פריז – אתגר עצום.

שאלה מרכזית היא כיצד להשיג את המטרה הנ"ל; מי ממקורות האנרגיה החילופיים מתאים ביותר? על מנת לענות על שאלה זו נבחון בחלק השני של המאמר (עלון 20) מספר מאפיינים של מקורות האנרגיה החילופיים תוך התמקדות ברוח, שמש פוטו-וולטאית וגרעין (רק למדינות מעטות יש אפשרות להוסיף קיבולת ייצור אנרגיה הידרואלקטרית) ונדון בפתרון המועדף.

סיפורי הפייק ניוז הגדולים של שנת 2021

אופיר בר אל

שנת 2021, שנגמרת לה ממש עוד מעט, הייתה (גם היא) שנה לא כל כך רגילה: שנה שבה הקורונה, על זניה השונים, המשיכה להכות ברחבי העולם ובארצנו הקטנה; שנה שבה ישראל נכנסה לסבב בחירות רביעי ויצאה ממנה עם ממשלה, שהרכבה נראה כאילו נלקח מסרט מדע בדיוני. כל אלו סיפקו קרקע פורייה להמון סיפורים שקריים, שהסתובבו להם ברשתות החברתיות השונות. מתוך המבחר הגדול, קיבצתי עבורכם את סיפורי הפייק ניוז (וסיפורים על פייק ניוז) המעניינים ביותר שנחשפנו אליהם השנה:

- **ינואר: מי בישראל מתחסן פחות נגד הקורונה?** בחודשים הראשונים של שנת 2021, הפכה ישראל למדינה המובילה בעולם בשיעורי ההתחסנות נגד נגיף הקורונה. אולם, חלק מהקבוצות במדינה היו שותפות להישג הזה במידה פחותה: לאורך החודשים הראשונים של השנה, נרשמו בקרב החברה הערבית שיעורי התחסנות נמוכים משמעותית מאלו שבאוכלוסייה הכללית. לפי פרוייקטור הקורונה במגזר הערבי, אימן סייף, הסיבות לכך מגוונות, לרבות אי אמון בממשל וחשיפה לפייק ניוז סביב המחלה והחיסונים.
- **פברואר-אוקטובר: האיראנים פועלים נגד ישראל:** גם בשנת 2021, בדומה לשנים קודמות, גורמים המזוהים עם איראן פעלו נגד מדינת ישראל ברשתות החברתיות, על ידי הפצת סיפורים שקריים המכפישים את תדמיתה או באמצעות התערבות בענייניה הפוליטיים של ישראל. במהלך השנה, האיראנים הספיקו להקים רשת פרופילים פיקטיבית, שהפיצה מסרים שליליים על ישראל במהלך מבצע שומר החומות, להקים "רשת דוגמניות", שניסתה לסכסך בין קבוצות שונות בישראל ולהסתנן לקבוצות הטלגרם והוואטסאפ של פעילי מחאת הדגלים השחורים.
- **אפריל: כיצד חשיפה חד פעמית לפייק ניוז משפיעה עלינו?** באפריל 2021, פורסם מחקר שבוצע באוניברסיטה צרפתית, שעונה על השאלה הנ"ל. במסגרת המחקר, נבדקה מהירות הקלדתם של כ-230 משתתפים, כשחלקם נחשפו למידע כוזב הקושר בין תכונות שונות (חיוביות או שליליות) למהירות ההקלדה. החוקרים מצאו, שמהירות ההקלדה של המשתתפים שנחשפו לפייק ניוז חיובי עלתה בחמישה אחוזים, בהשוואה לזמן שלפני החשיפה.
- **יולי: גילויים חדשים על המעורבות הרוסית בבחירות 2016 בארה"ב:** ככל הנראה, אין אחד מאיתנו שאינו מודע לכך, שרוסיה הפעילה אמצעים כבירים על מנת להטות את תוצאות הבחירות ההן לטובתו של טראמפ. זאת, באמצעות הפצה מסיבית של פוסטים שקריים ופרובוקטיביים ברשתות החברתיות. עם זאת, הבחירות ההן ממשיכות לחדש לנו, גם חמש שנים לאחר שהסתיימו: בחודש יולי, פרסם ה"גרדיאן" הבריטי תחקיר, שחושף סיבות חדשות המסבירות את מעורבותו של הממשל הרוסי בבחירות- לפי הכתבה, פוטין הורה לשירותי המודיעין שלו לסייע לטראמפ, שאוחבן על ידי הרוסים כ"לא יציב נפשית", משום שהימצאותו בעמדת הנשיאות עשויה להחליש

את עמדת המיקוח האמריקנית מול רוסיה בנושאים שונים (נושא כזה עשוי להיות למשל המלחמה באוקראינה, בה מעורבת רוסיה מאז שנת 2014).

- **ספטמבר: אושרת קוטלר מרגיזה את משרד הבריאות:** בתחילת חודש ספטמבר פרסמה אשת התקשורת הידועה, אושרת קוטלר, פוסט שבו טענה כי יש "להיזהר מאוד מהחיסון", כלשונה. בדבריה, קוטלר הסתמכה על נתון מתוך מחקר שבוצע ע"י מכבי שירותי בריאות, המצביע על דעיכה מהירה יותר של עמידות המערכת החיסונית לנגיף הקורונה אצל מחוסנים מאשר אצל מחלימים מהמחלה. הפוסט עורר סערה גדולה ומשרד הבריאות מיהר להוציא הבהרה, לפיה הטענה של קוטלר שגויה מהיסוד ועודד את הציבור להמשיך ולהתחסן נגד המחלה.

רוצים להמשיך ולעקוב אחרי עולם הפייק ניוז גם בשנת 2022? אתם מוזמנים להצטרף לעמוד הפייסבוק שלי או להיכנס לאתר האינטרנט שלי.

אילוסטרציה: שאטרסטוק חדשות סרוגים

סיפור לילה לבנות

אורין מוריס

סיפור שסיפרתי הלילה לבנותי;
לילה אחד מת חמור. בא מלאך המוות לקחתו. שאל החמור, לאן תיקחני. לגיהנום אמר לו המלאך. שאל החמור למה דווקא לשם. בוא לפה, אמר המלאך, וקשרו לעמוד של תחנת אוטובוס. המתן כאן, אמר והלך המלאך.
האוטובוס הגיע ועצר. לאן אתה, שאל הפר שנהג את הרכב. אני לגיהנום ענה החמור. אז בוא עלה אמר הפר ושחררו מן החבל. עלה החמור ראשון ואחריו הפר.
אתה יכול לתפוס גם שני מקומות מאחור. אין בעיה, אנחנו לא מלאים היום, הפר אמר. תודה אמר החמור. בדרך למושב האחורי ראה תרנגולת, עכביש, שני למורים וקנגרו.
כולם לגיהנום, חשב לעצמו. עצר האוטובוס, וקרא הפר, תחנה אחרונה. לרדת כולם מן הדלת האחורית.
ירדו כולם. הסתובב הפר ונסע.
על הרציף אספם מלאך המוות. הוא סדרם בטור ואמר, קדימה אחרי. והחל ללכת בצליעה. כעבור כמה מילין, עלה על החמור ולחש באזנו התעייפתי. קדימה, דהר. וכך הלכו כולם עד שהגיעו לבית מידות, שרביץ על כרי דשא נאים, ואלה נמתחו במורד הגיא לאחו מוריק ורוגע. הגענו, אמר המלאך. זה הגיהנום? קראו כולם בהשתוממות יחדיו. כן אמר המלאך, כנסו למלון, לכל אחד ממתין מפתח לחדר משלו.
כשנכנסו בשער המלון המתין להם המלאך מאחורי דלפק הקבלה וחילק מפתחות לכולם. החיות מיאנו לטפס במדרגות, עד אשר שבר הקנגרו את השתיקה ושאל, אם זה הגיהנום, אז מה יש בגן עדן. על גן עדן אנחנו לא מדברים כאן אמר המלאך, ולא יסף.
לילה טוב

איור של הגיהנום מימי הביניים, שנת 1180 לערך

מה יהיה? מבט אל העתיד

והפעם: ביומטריקה ועתיד הפרטיות – רשימה שניה

ד"ר יאיר שרן ראש הקבוצה לתובנת העתיד

ברשימה קודמת הראנו כיצד השימוש בטכנולוגיות מידע עלול לפגוע ולשחוק את הפרטיות. עוד לא יבשה

הדיו ונחשפנו לידיעות הממחישות את הצפוי. ראשית פרשת המעקבים של השב"כ אחר נדבקי קורונה,

כמו גם פרשת אנ.אס.א. - תוכנת הריגול והמעקב תוצרת תעשיית הסייבר הישראלית.

שתי תכניות החודרות לנתונים פרטיים של אזרחים לביצוע איכון ומעקב.

בהמשך נחשפנו לידיעה בה מדובר בכך שארה"ב דורשת גישה למאגרי המידע הפלילי של ישראל על מנת לאפשר כניסה לישראלים ללא ויזה. אין ספק שמדובר באפשרות לחדירה למידע פרטי על אזרחים ישראלים של גורם זר כשהתמורה היא הקלה ניכרת בכניסה לארה"ב. תקדים כזה יכול לרמז על הבאות - מידע פרטי שלנו יהיה נגיש לגורמים זרים באמתלות כאלה ואחרות פעם לאמריקאים ופעם לגורמים אחרים וידינו לא תוכל להושיע. הפרטיות שלנו ניתנת לחשיפה ואפילו למכירה.

ברשימה הנוכחית נתמקד בתחום טכנולוגי נוסף - התחום הביומטרי. אין ספק שמכלול המאפיינים הביומטריים של אדם הוא אחד המרכיבים החשובים של פרטיותו. מדובר בנתונים מורפולוגיים כולל טביעות אצבעות, תווי פנים, הרכב הדם ואפילו מבנה הגנום. בנוסף מדובר בנתונים התנהגותיים כמו אופן ההליכה, קצב ההקלדה, זיהוי הקול ועוד ועוד. פרטים ביומטריים הם מטרה למגוון טכנולוגיות שמטרתם זיהוי מדויק ככל האפשר של בני אדם. אם בעבר התמקדו השיטות בזיהוי טביעות אצבעות או רשתית העין הרי כיום ובעתיד יכללו השיטות גם זיהוי די.אנ.איי, בדיקות דם וכדומה. חשיפה לא מבוקרת של פרטים ביומטריים תביא לכן לפגיעה קשה בפרטיות.

אחת הטכנולוגיות המתפתחות מאפשרת ריצוף מהיר, זול ויעיל של די.אנ.איי. אנושי. כל אחד יכול לקבל מידע מפורט על ה-די.אנ.איי. הפרטי שלו. המידע הגנטי הפרטי עשוי לתת לפרט מידע חיוני שיאפשר לו למשל לזהות קרובים בעץ המשפחתי או גם למשל לזהות מחלות ופגמים שעשויים להזיק לו ואולי ניתן למנעם מראש. עם הסיכוי גדל הסיכון. מידע גנטי פרטי יכול ליפול לידיים לא מורשות ולהיגנב על ידי ארגוני טרור ופשע שישתמשו בו לגניבת זהות של בני אדם. חברות ביטוח יוכלו לסרב לבטח אנשים מסיבות רפואיות. ככל שהטכנולוגיה תפתח עלולה הנגישות למידע גנטי אישי לגדול, מחירה ילך וירד וצפונותיו של אדם תהיינה חשופות יותר ויותר.

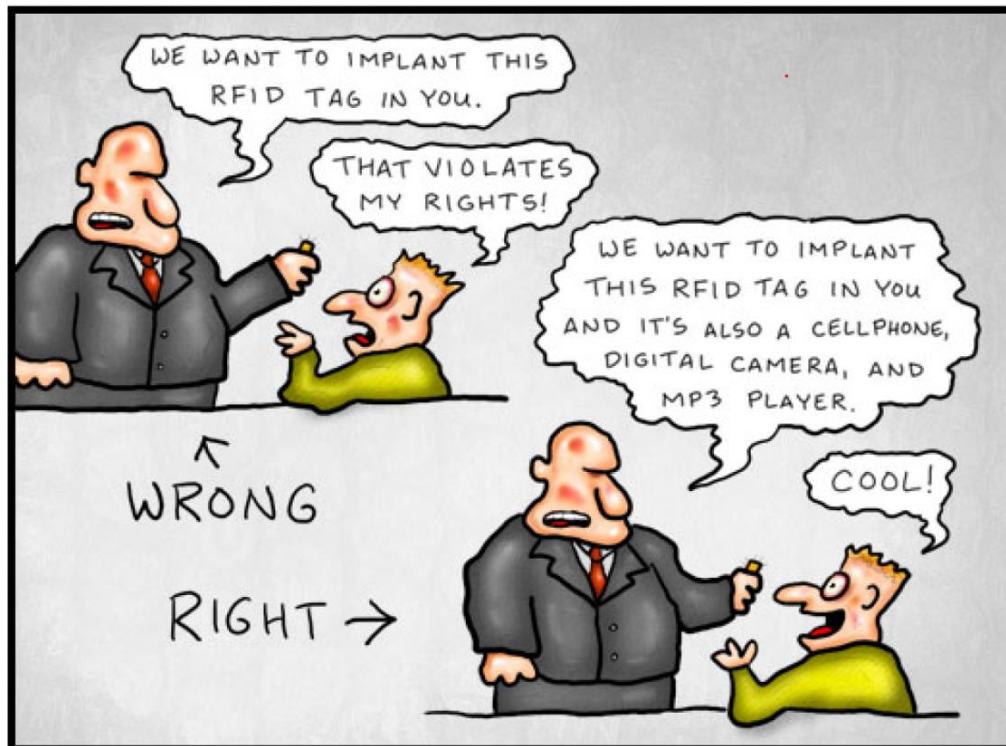
טכנולוגיה אחרת ההולכת ומתפתחת היא זו של זיהוי מרחוק של התנהגות חריגה אנשים על מנת לאתר מראש פושעים וטרוריסטים בתוך מקומות צפופים. (שדה תעופה לדוגמה). אלגוריתמים יסייעו בזיהוי אלה שאינם מתנהגים באורח נורמלי וחשודים לכן בכוונת זדון.

מניעה מראש של אירועי טרור הינה הצדקה לשימוש ביכולות כאלה. אבל, למעשה, אזרחים תמימים יהיו חשופים לבחינה, ללא הסכמה, של התנהגותם, תגובותיהם ואפילו רגשותיהם ובהתאם יוכלו להיעצר ולהפוך חשודים על לא עוול בכפם. בשונה מבדיקת פוליגרף שנעשית בהסכמה כאן תהיה **חדירה לפרטיות** של אדם ללא הסכמתו וללא ידיעתו על כל המשמעויות הנגזרות מכך.

שילוב של טכנולוגיות המידע (אליהם התייחסנו ברשימה קודמת) עם הטכנולוגיות הביומטריות מחמיר את המצב עוד יותר. כל המידע הנצבר על אדם מכל המקורות האפשריים יכול להאגר במאגרי מידע וחיפוש בהם תוך הצלבת הנתונים יכול להניב מידע רב על אותו אדם מעבר מה שנלמד עליו ממקור בודד. שיטות ניתוח ומערכות בינה מלאכותית יוכלו לקצור ידע עמוק על האדם הניבדק, שהלכה למעשה, יאבד את פרטיותו.

הלצת הרופא (השתלת שבב RFID)

DOCTOR FUN

RFID-הוא תג זיהוי המופעל על ידי גלי רדיו

פרטיות או נוחיות- מה עדיף?

הצדעה לחמור*

נועה סבו

פלֶסְטִינָה שְׁנוֹת הַשְּׁלוּשִׁים
הַחֲמוֹר שֶׁל קוֹפֶת-חֹלִים
הָיָה נוֹשֵׂא עַל גִּבּוֹ אֶת הַרוֹפְאִים.
גַּם אָבִי רָכַב עָלָיו
מִשְׁתַּרְהַ בַּחֲלוּת
בְּדַרְכּוֹ לְבִיקוּרֵי בֵּית.

הַחֲמוֹר שֶׁל קוֹפֶת-חֹלִים
עוֹד נוֹעֵר בְּלִילוֹת
בְּסָפְרִים שֶׁל יוֹאֵל הוֹפְמָן
בְּתִמּוּנָה עַל הַקִּיר בְּבֵיתִי -
הַצְדָּעָה עִם זָנָב
לְחֻלְצֵי הַיִּשׁוּב וּבֹנָיו.

- זה לא החמור מהסיפור של אורין מוריס, ראה מעלה. הכוונה לחמור אחר..

זקנה אינה מחלה

עמוס צדקוני

הכבוד והיקר לו נתנו בשמחה
בלמוד מזקנים היתה חכמה וברכה
זקן העביר לדור צעיר נסיון ותבונה
כבוד אם ואב לא היו סתם "דברה"
וכבר נאמר - דרך ארץ קדמה לתורה

אך היום עולמנו הפוך ומחפך
את הזקנים המדינה שולחת לפח
קשישים נצולי שואה עומדים בתור
לבקש כמה שקלים לרפואה ומזור
וזקנים יוצאים להפגין בחוצות
תובעים להגן על קצבה וזכויות

ואני מתבונן וחושב לי כך סתם
אולי אצפה לראות את מנהיגי העם
הקופצים היום את ידם לקשישים
הופכים גם הם לזקנים מרששים
ואני מאמין שבמעשיהם גדלו דור
לא יחמל על זקנתם, את מחדלם יזכר
אותם אל הקרח ישלח, דוממים
כדרך האסקימוסים בזקנים נוהגים

אם יש אנשים בלבם עלה
בני אדם הזויים דעתם התבלבלה
נאמר בלי הסוס לבני העולה
הזקנה, רבותי אינה מחלה

הקשישות שאתם ברחוב רואים
ישישים על ספסל בשמש יושבים
בני אדם מעמל ונגע שחוקים
על כתפיהם נבנתה מדינת היהודים

הם תרמו כל שאפשר לתת
לעמם וארצם בישר ואמת
פעלו בלי חסר בהגינות מזהרת
לבנות ולהקים מדינה לתפארת
רק זו השפה אל לבכם מדברת
לא הפירו לא ידעו דרך אחרת

איה שכחנו ימים אחרים, לא מזמן
מעמדו של הקשיש בחברה היה איתן
הוא היה האיש בו נועצו בכל ענין
צבר ידע נסיון, לרב היה בר אורן

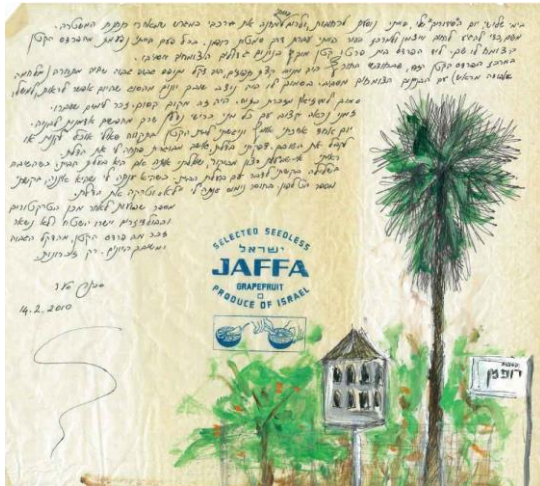
הארי פאץ'- זקן בן 109 – כשנפטר, שנתיים לאחר צילום התמונה, נחשב לשלישי ברשימת
האנשים הזקנים ביותר בעולם (ויקיפדיה)

מלון הדר ברחובות, משפחת פומרנץ.

צבי תדמור

הבניין שעמד ברחוב ויצמן 7 נבנה בסוף שנות ה-20 ובו שכן "מלון פינסק" על שם העיר ממנה עלו הזוג חסיה וזיסקינד פומרנץ לארץ ישראל. לימים ניתן לו השם "מלון הדר" תרגום מידיש לעברית של המילה "פומרנץ" הוא תפוז.

מלון "הדר" שכן בקומה ב' של הבניין. הגברת חסיה ניהלה את המלון ובעלה היה נהג בחברת התחבורה "דרום יהודה" שלימים מוזגה והפכה לחברת "אגד".

ציירה: סבינה סעד

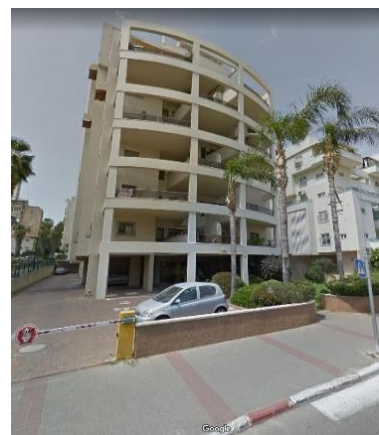
פומרנץ בנה תחילה שתי חנויות בקומת הקרקע שפנו לחזית הרחוב ובעורף את דירת מגוריו בת שלושה חדרים שפנתה אל חצר הבניין, בה היו נטועים עצי פרי הדר, דקל גבה צמרת ושובך יונים.

על מגרשו בן שני הדונם בנה שני מחסנים, רפת ולול. בחנות אחת נפתחה מכולת ובשנייה ביקש רישיון לפתוח קיוסק למכירת גוזו. כעבור זמן הוסב הקיוסק לדירת מגורים בת שני חדרים. הרעיון להקים בית מלון נולד אחרי שנבנתה קומה ב' בה תוכננו שתי דירות בנות 3 ו-4 חדרים ב-1933. פומרנץ ביקש להוסיף קומה נוספת, לשם כך יצק גג מבטון עם יסודות שיוכלו לשאתה. הובטח לו שיקבל אישור לאחר

שהמהנדס העירוני יבדוק את המבנה. לאכזבתו הוספת הקומה לא אושרה במועצה המקומית, כי חל אישור על בניית מבנים מעל שתי קומות. בקשתו לבנות חדר כביסה על הגג נדחתה.

בשנות ה-30 רחובות הייתה עדיין מושבה קטנה. מי היו לקוחותיו של בית המלון, ומהיכן הגיעו? בימי המנדט הבריטי, בשנות המרד הערבי, 1936-1939, ובימי מלחמת העולם השנייה הקימו הבריטים מחנה צבא גדול ברחובות, נבנתה תחנת המשטרה, קציני משטרה וצבא בריטים גרו ברחובות. מספר קצינים התגוררו במלון פומרנץ עד צאתם של הבריטים מן הארץ ב-1948.

במחצית הראשונה של שנות ה-50 שהו במלון אורחים של מכון ויצמן למדע, אנשי מדע, סטודנטים צעירים, שבאו לכאן ללמוד, מניגריה ומארצות אחרות באפריקה. הסקרנים מבינינו הילדים שקראו את הספר "אוהל הדוד תום" אודות הכושים באמריקה ראו לראשונה מראם של כושים. התגודדנו ליד המלון וניהלנו איתם שיח באנגלית עילגת. להם, זו הייתה הזדמנות וחוויה מעניינת להכיר נערים ונערות צברים ישראלים. הבנות, בנות ה-13 משכו את תשומת ליבם ופלירטטים עד השעות המאוחרות של הלילה הדאיגו לא אחת את האימהות.

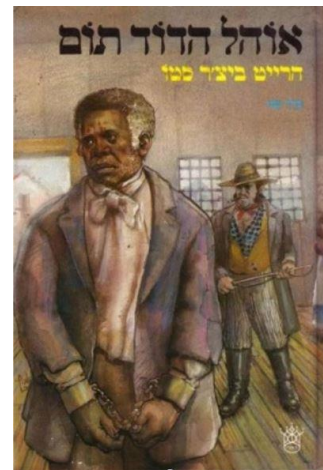
בית פומרנץ, כיום

פקדו את המלון אורחים לא שגרתיים. למשל, אנשים נמוכי קומה, אורחי הקרקס שהגיע לעירנו שבאו לבדר את הילדים ושהו מספר ימים במלון. זכורני, עמדנו ליד גרם המדרגות של המלון כדי לראותם בצאתם מחדריהם בקומה העליונה של המלון. לראשונה, דבר שלא היינו מודעים אליו, ראינו כמה קשה עליהם הירידה במדרגות. הם התנדדו מצד אל צד, בגלל רגליהם

הקצרות, וחשו סכנת נפילה. הם אחזו בחוזקה בידיהם את המעקה כדי לא ליפול. המלווים שלהם עמדו לידם כדי לתמוך ולהפיח בהם ביטחון. המראה הפיזי שלהם, חסר הפרופורציה, גוף של ילד קטן עם ראש גדול של איש מבוגר היה לנו הילדים מראה קשה וחוויה לא נעימה. הרגשנו מבוכה גדולה כאשר התבוננו בהם כה קרוב, מסתכלים בעיניהם כיצורים לא מן העולם הזה. אבל לצערי, הסקרנות גברה על הבושה. קראנו את ספר האגדות "גוליבר בארץ הגמדים" והנה עכשיו האגדה הפכה בפנינו למציאות.

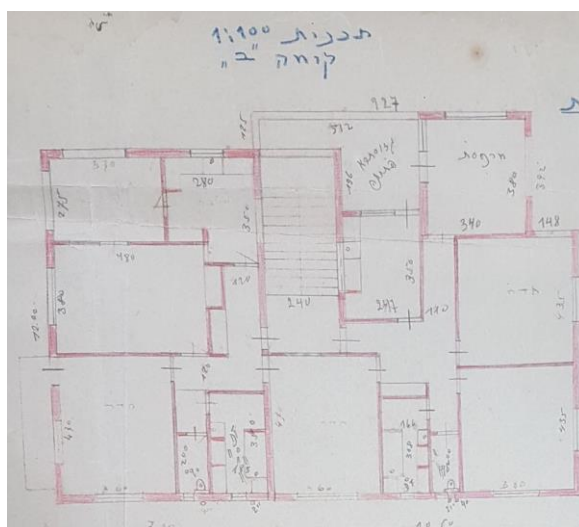
ייתכן, כי החשיפה שלנו בגיל כה צעיר לאחר, למי שכה שונים מאתנו גרמה לנו מאוחר יותר להיות מודעים לסבלם של האחרים ולחמול, להיות סובלניים ולקבלם בינינו כבני אדם השווים לנו. כיום, מחליף את בניין המלון ואת אורחיו המיוחדים והמכולת של אדון שדמי, בניין מגורים גדול מידות. נראה כי ילדי הרחוב הפסידו. הוא הפך להיות פחות מעניין לדייריו.

"אוהל הדוד תום" מאת הארייט ביצ'ר סטואו. נגד תופעת העבדות בארה"ב. מתאר את ייסורי עבד שחור המשרת בנאמנות את בעליו.

"מסעי גוליבר" מאת ג'ונתן סוויפט הוא אחד הספרים הסאטיריים המוכרים בעולם כולו. המהדורה הראשונה שלו יצאה לאור בשנת 1726.

שני החלקים הראשונים עובדו גם לסיפור לילדים, דבר שהעלה את הפופולריות של הספר.

תכנית קומה ב' של בית המלון

די לאלימות – היום הבינלאומי לאלימות נגד נשים

רבקה שריג

היא עמדה לבדה אחוזת אימה
וכף ידה מרעידה על לחיה הסמוקה
האם היד המלטפת הפכה לקמוצה
האם חלום הוא – לא הבינה – לא ידעה
ובערב בשובה לביתה
צרור פרחים מרהיב המתין בחדרה
ושי קטן בקופסא הדורה
זוג משקפים לכסות על
החרפה !!!
מהוריה הסתירה, ומכל העולם
וזעקתה האילמת חבויה בליבה
בחלוף השנים -
כשידה בידו הפעוטה אחוזה, היא – ידעה
הפעם למענו זעקתה תישמע

די לאלימות !!!

21 נשים נרצחו בשנת 2021 מתוכן 13 נשים ע"י בני זוגן
והשנה טרם הסתיימה
הן נמצאות מסביבנו אבל הן שקופות,
מחובתנו כנשים לזעוק את מה שהן כבר לא יכולות .

היה הייתה עברית

רות קלי

בטרם דברנו, כתבנו וקראנו בעברית העכשווית, שאבנו מילים מהעושר העצום של מקורותינו הרבים, ליקטנו מילים משפות אחרות, ו"עברתנו" אותן. חלק גדול מהמילים הללו ירדו לתהום הנשייה, ואני מעלה כמה מהן, לפחות לרגע קט. מנחשים? מזהים?

פנסנה = מצבטים. משקפיים הנאחזים באף ולא באוזניים.
[מצרפתית]

"...צילינדר הוא חובש לראשו גם בימות החול, על חוטמו פנסנה, ולא משקפיים, ולא פשוט אלא של זהב עם זכוכיות שטוחות."
הפועל הצעיר תר"ע 1910.
צמדה = דואט מוזיקלי.

צמדה – לשירה אשר ישירה שניים יחד: דואיט בלעז (הניקוד במקור) הצבי תרנ"ד 1894
מורשון = בית-נבחרים, פרלמנט.

"...בנאומו בסגירת המורשון האנגלי, אמר המלך בין שאר דבריו..." האור, תרע"ה 1915
"נשיא המורשון הבולגרי הצהיר לעיתונאים כי הוא נוטה לכריתת הסכמה בין בולגריה ובין תורקיה." האור תרע"ה

עייד = ברוך, שבח. [מערבית]

"באותו הקיץ כבדתהו העיר לונדון בשם אזרח, ותעיידהו בפאר וכבוד גדול" הצבי תרנ"ז 1897.

"בחנתי את התלמידים ומצאתים יודעים היטב את שפתם. רצוני לעייד את אדוני על הקדמה הזאת." השקפה תרס"ג 1903

צמר = נשף

" האב בא מן החוף ביום קר וצמר בפיו אל כפות ידיו. – למה זה אתה צומר אל כפיך. אבא? -אני צומר ומחמם אותן." מ. קרינסקי, הדיבור העברי ב'

מסחיט = ידית.

"... ותמשש למצוא דלת, ותמצא בעצמה את המסחיט, ותפתח, ותצא." הצבי תרנ"ו 1896

על שלושה בתים וארמון אחד בכמה מסיפורי שמואל יוסף עגנון

ד"ר שלמה הרציג*

בעולמנו החצוי מסמל הבית, בדרך כלל, חום ומשפחתיות, עוגן של יציבות, ביטחון והגנה (וראו הביטוי: 'נמל הבית'). במילים אחרות, בית איננו רק אותה ישות חומרית שאדריכל תכנן, המהנדס רקח והבנאים בנו בחומר ובלבנים. עבור מרבית בני האדם, הבית כרוך במכלול של דימויים ורגשות, הרגלים והטבעות, רצונות וזיכרונות, הזיות וחלומות. יתר על כן, בית הוא מושג כמעט ריק כשלעצמו, מושג מופשט שאינו קיים באופן מובחן, אלא על פי האופן שבו אנחנו מגדירים אותו, מסמנים אותו, בונים אותו וחווים אותו בפועל. אין תמה אפוא שסופרים ומשוררים הרבו לעסוק ביצירתם בנושא הבית, בין אם ממשי הוא, ובין אם מטאפורי-סימבולי; בין אם מתגוררים בו בהווה, או בין אם מתגעגעים אליו וכמהים לשוב ולהתגורר בו. כך, למשל, מהווה מסעו של אודיסאוס לביתו עשרים שנה אחרי פרוץ מלחמת טרויה דגם לשיבה המאוחרת הביתה הידועה ביותר בהיסטוריה הספרותית; דגם שאותו ישחזרו, מאוחר יותר, סופרים רבים ביצירתם.

במאמר זה תיחשף העובדה כי לבית החומרי ולבית הרגשי משמעות עמוקה ביצירתו של גדול הסופרים העבריים בעת החדשה, שמואל יוסף עגנון (1887 – 1970). כך למשל, כל מהלכי עלילת הסיפור הידוע "האדונית והרוכל" (סמוך ונראה, שוקן, 1998), שנכתב בעיצומה של מלחמת העולם השנייה, מבוססים על היעדרו של הבית, הן זה החומרי-משפחתי והן זה הסימבולי-לאומי, מחייו של הרוכל יהודי אחד, סמל ליהודי הנודד באירופה הקרה והמושלגת ללא בסיס דתי-לאומי איתן. צרתו הגדולה של הרוכל, יוסף שמו, היא ש"אישה ובנים לא היו לו ולא היה לו על מי יתגעגע, ובכן היה דר עם אותה אדונית." (עמ' 110). לשון אחר, הרוכל נדד ממקום למקום ברחבי אירופה הקרה והמנוכרת, ללא 'בית' אמתי, שכידוע, מזוהה אצל עגנון עם משפחתיות ומחויבות. לכן חיפש לו גיבורנו 'תחליף בית' אצל הלני הנוצרייה, אישה-ערפדית, מוצצת דם אדם ואוכלת את בשר בעליה. אך מסתבר, שההנאות החומריות בבית האדונית גברו על זהותו היהודית של יוסף, והפילו אותו במלכודת היצרים. במישור האלגורי-לאומי, הסיפור ומחברו יוצאים כנגד הקיום ללא 'בית' לעם היהודי בגולה, מצב, שעליו שילם העם היהודי, כידוע, מחיר נורא בתקופת השואה. למרבה הצער, למרות החוויות הנוראות שחווה הרוכל בבית האדונית, בסיום הסיפור הוא חוזר לסורו: "ואותו רוכל נטל את קופתו וחזר ממקום למקום וחזר והכריז על סחורתו."

סוגיית הבית מרכזית לא פחות להבנת משמעותו של סיפור פופולרי נוסף של עגנון בשם "פרנהיים" (עד הנה, שוקן, 1998), שבמרכזו 'שיבה מאוחרת'. וכך נפתח הסיפור: "בחזירתו מצא את ביתו נעול." משפט פתיחה קצרצר זה מתמצת עולם תודעתי ורגשי שלם לפיו מקור אסונו של ורנר פרנהיים, החייל השב משדה הקרב ומן השבי במלחמת העולם הראשונה, הוא בעובדה שהבית החומרי ובעיקר, הבית הרגשי-משפחתי ננעלו בפניו לעולמים. העובדה שהוא חזר מן המלחמה ומן השבייה רק מעצימה את הטראומה. הזוועה בסיפור מקורה בעובדה, שביתו של ורנר אינו פתוח עוד בפניו - אשתו איננה נטשה אותו לטובת אהוב נעוריה, קרל ניס,

ובנו הקטן מת בזמן שהותו בשבי. לאורך ארבעת פרקי הסיפור הולכת ומתעצמת חווית ההשפלה של ורנר פרנהיים, הן מול דלת ביתו שלו, והן מול דלתות 'נעולות' נוספות בבית משפחת שטיינר, גיסו העשיר והנבזה. גם סיומו של הסיפור מבליט את סגירתו של העולם הביתי-משפחתי בפניו של פרנהיים": שעה קטנה עמד לו בחדר זה שפרשה ממנו איננה. אחר כך חזר לאחוריו ובא לו אצל הדלת. השקיף על החדר ויצא וסגר את הדלת."

הבית כמחוז חפץ וכמרחב שיש להיאבק עליו ולהילחם עבורו עומד במרכזו של סיפור נוסף של עגנון בשם: "מאויב לאוהב" (אלו ואלו, שוקן, 1998). המספר בגוף ראשון הוא בן דמותו של הסופר, שבנה לו את ביתו בתלפיות, אחת השכונות הראשונות שמחוץ לחומות העיר ירושלים. על פי סיפור אלגורי זה רואה עגנון עצמו כמי שייסד את שכונת תלפיות, תוך שהוא נאבק שוב ושוב ברוח (פגעי הטבע? ערביי א"י? מאבק פנימי?) המנסה לגרשו מביתו. בכל פעם בונה לו המספר בית חזק ויציב יותר, אך בכל פעם מצליח הרוח להורסו. עד שבסופו של דבר בונה לו המספר, בעזרתם של פועלים מקצועיים, שהוא אישית משגיח עליהם, בית אבן יציב ועמוק יסודות, ובנוסף הוא נוטע סביבו גן ועצים, וכשמגיע הרוח כדרכו לנשוף על הבית ולהורסו, הוא לא מצליח והבית ניצב איתן על מכוננו, ואינו זז ממקומו. בתוך כדי כך מצליח המספר לאלף את הרוח ולהפכו לשכן טוב. הסיפור מסתיים בהשלמה ובפיוס בין המספר לרוח, השלמה, שאינה נעדרת קמפוז של התנשאות אירונית, מצד המספר, כפי שעולה מן המשפט החותם את הסיפור: "מכאן ואילך נתנמכה רוחו של רוח ובא בדרך ארץ. והואיל שהוא נוהג עמי בדרך ארץ נוהג אף אני עמו בדרך ארץ. כשהוא בא יוצא אני לקראתו ומבקש ממנו לישב עמי על ספסל שבגן שבין האילנות. והוא בא ויושב... וכשהוא פורש ממני והולך לו אני מבקש ממנו שיחזור יבוא, כדרך שנוהגים עם שכן טוב. ובאמת שכנים טובים אנו, ואני אוהב אותו אהבה גמורה. ואפשר שאף הוא אוהב אותי."

לסיום הרשימה, בית שונה לחלוטין, וליתר דיוק, ארמון ולא בית, ואף מגמה תמטית ואידאית שונה מאד המגולמת בסיפור הקצרצר "האדריכל והקיסר" המופיע בתוך הנובלה 'עד הנה' לעגנון (עד הנה, שוקן, 1998). בפתיחת הסיפור הארס-פואטי הזה (סיפור שנושאו הוא מעשה האמנות עצמו) מבקש הקיסר מהאדריכל המוכשר שלו לבנות לו ארמון. אך האדריכל שהזקין ו"לא הלך לבו אחר העצים והאבנים" בחר, במקום זאת, לצייר ציור מופלא של ארמון, כתחליף לארמון החומרי שנתבקש לבנות. עבור האדריכל מלאכת האמנות של הציור מצויה בספירה הגבוהה והאמיתית של מעשה היצירה, שאותה גילה באחרית ימיו. עבור הקיסר, בעל הסמכות השלטונית, הארמון החומרי הקונבנציונלי הוא הדבר האמיתי. סתירה זו בין הבית החומרי לבין הבית המדומיין בציור איננה ניתנת לגישור. בסופו של דבר, כיוון שנותר האמן לא מובן, הוא נאלץ, או שמא בחר, לבצע את הצעד האולטימטיבי של פרידה מהעולם החומרי, שהיא גם פרידה מעולם החיים, לטובת עולם היצירה: "הקיש באצבע על הדלת המצוירת. נפתחה הדלת ונכנס האדריכל ושוב לא יצא משם."

• ד"ר שלמה הרציג - מרצה לספרות ולתרבות. להזמנת הרצאות: 050-6282995

ציור ילדים של בית (ויקיפדיה)

לראות, להביט ולהתבונן

יוסי רזי

רחובות, שכונת שרונה, דצמבר 2021

נטראה בעלון הבא

תם ולא נשלם